

Nya medlemsstater har anslutit sig till EU i vågor. Sverige blev medlem 1995 tillsammans med Finland och Österrike. Det senaste landet som blev medlem är Kroatien som anslöt sig 2013.

10. EU – DEN EUROPEISKA UNIONEN

SEDAN 1995 ÄR Sverige medlem i EU, den europeiska unionen.

EU är en sammanslutning av stater som har valt att samarbeta med varandra på en rad olika områden.

EU:s grundregler är ett resultat av olika **fördrag** eller avtal mellan medlemsländerna och man tvingas göra ständiga kompromisser, undantag, tillägg och ändringar för att alla ska få som de vill. Det gör att EU ofta upplevs som rörigt och svårt att förstå.

Förenklat kan man säga att det har visat sig vara svårare att samarbeta om vissa saker än andra. I de frågor där samarbetet har varit lättast, har medlemsstaterna kommit överens om mer **överstatlighet**. Det betyder att medlemsländerna har lämnat över beslutanderätten i vissa frågor till EU, vilket betyder att EU kan fatta majoritetsbeslut som gäller gemensamt för alla medlemsländer. **EU-rätten**, de lagar och regler man beslutat om på europeisk nivå, står därför över det enskilda medlemslandets lagar. Många av besluten som fattas i EU bygger annars på **mellanstatlighet**, vilket innebär att alla länder måste vara överens om ett beslut för att det ska börja gälla.

De frågor som är svårast att komma överens om är de frågor där länderna vill vara säkra på att kunna bestämma själva. Ett sådant område är en gemensam utrikes- och säkerhetspolitik. Här har medlemsländerna ännu inte velat ge upp sitt självbestämmande.

EU:s bakgrund

Efter andra världskriget (1939–1945) var det många i Europa som ville få slut på krig och konflikter mellan de europeiska länderna. Tanken var att samarbete mellan länderna skulle skapa fördelar och också bidra till bättre relationer.

De Europeiska gemenskaperna

Intresset för samarbete ledde fram till skapandet av **kol- och stål-gemenskapen** (EKSG) år 1952. Samarbetet blev en framgång och kom att utvecklas ännu mer. År 1957 kom man överens om **Romfördraget** som innebar att det bildades två organisationer: EURATOM (den europeiska atomenergigemenskapen) och EEG (den Europeiska ekonomiska gemenskapen). Inom EURATOM skulle länderna samarbeta om att utveckla kärnenergi på ett säkert sätt. EEG kom istället till för att skapa en gemensam ”inre marknad” där varor,

tjänster, människor och kapital skulle kunna röra sig fritt över gränserna inom EEG-området.

De tre gemenskaperna fick år 1967 det gemensamma namnet EG, de **Europeiska gemenskaperna**. Så kallades samarbetet ända fram till år 1993.

DE FYRA FRIHETERNA

På den inre marknaden råder fyra friheter: fri rörlighet för varor, tjänster, kapital och personer mellan medlemsländerna. Tanken är att göra det lättare för människor att resa och arbeta var man vill i Europa, och för företag att köpa, sälja, tillverka eller marknadsföra sig över hela EU-området.

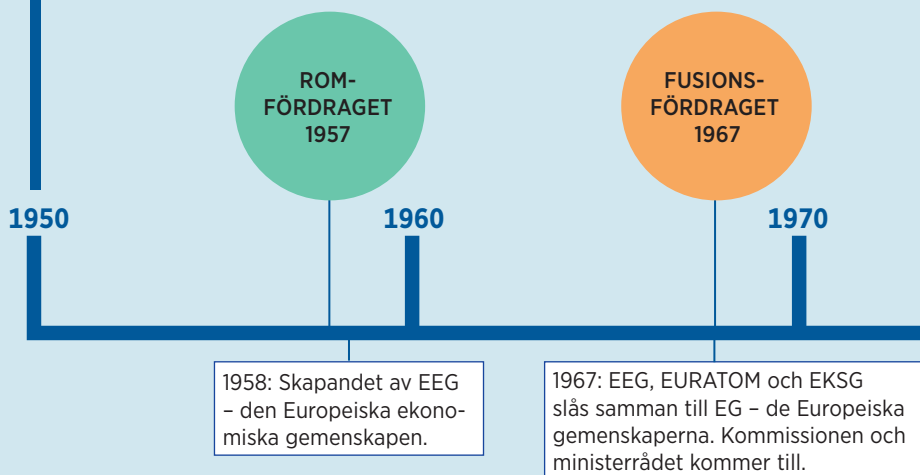
Från EG till EU – samarbetet utökas och fördjupas

År 1993 bytte samarbetet namn till **Europeiska unionen (EU)** i och med att ett nytt fördrag började gälla. Unionsfördraget, även kallat Maastrichtfördraget, gick ut på att det ursprungliga samarbetet

EU-FÖRDRAGEN

EU bygger på en rättsstatsprincip som innebär att allting unionen gör måste vara i enlighet med de fördrag medlemsländerna kommit överens om under demokratiska former. Nya fördrag innebär ofta ändringar i tidigare överenskommelser, så fördragen förändras på så sätt i takt med samarbetets utveckling.

De viktigaste fördragen efter när de trädde ikraft är:

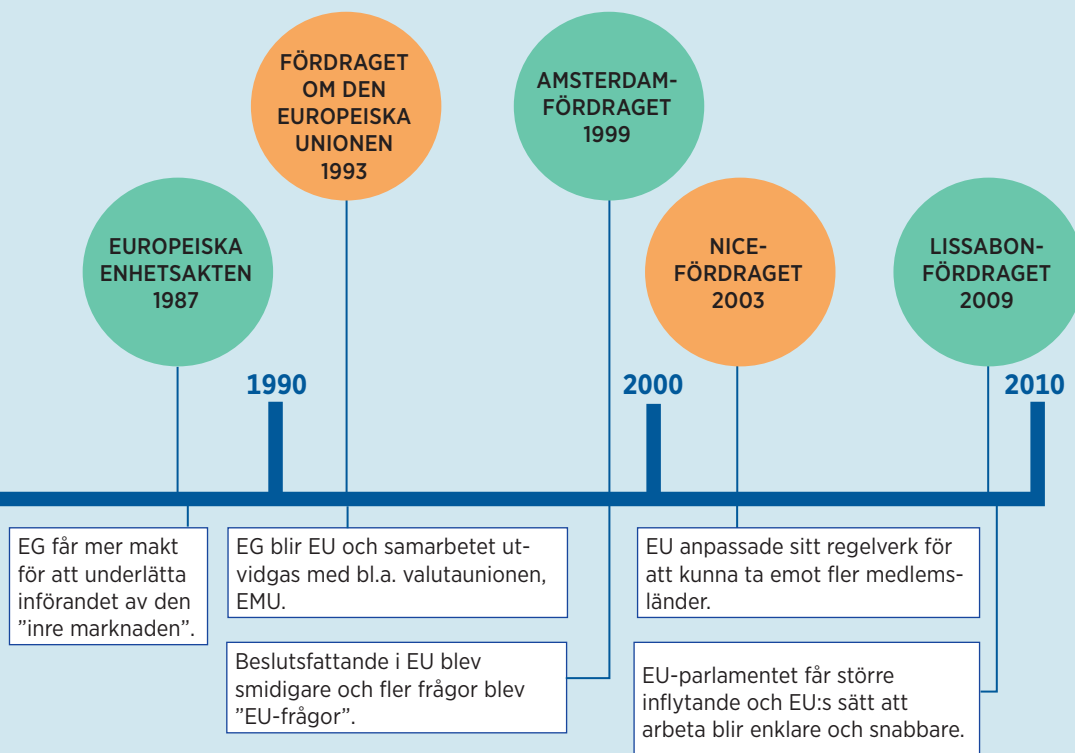

skulle fördjupas genom att skapa en ekonomisk och monetär union, EMU. I januari år 1999 ersattes varje lands valuta med en gemensam valuta, euron. Sverige valde tillsammans med Danmark och Storbritannien att stå utanför EMU.

Unionsfördraget ledde också till ett utökat samarbete kring försvars- och utrikespolitik, kallat GUSP. Dessutom inleddes ett samarbete om straffrättsliga och polisiära frågor för att kunna bekämpa organiserad brottslighet, terrorism och så kallad trafficking, eller människosmuggling.

EU fortsätter växa

EU är ett samarbetsprojekt som är i ständig utveckling. Sedan Sverige blev medlem år 1995 har unionen växt, från 15 till 28 medlemsländer år 2013. Det har inneburit nya och förändrade regler främst för hur beslut ska fattas inom unionen. Bland annat har inslagen av överstatlighet ökat. EU bestämmer nu över flera frågor som medlemsländerna tidigare själva beslutade över. Samtidigt har Europaparlamentet fått större makt över besluten inom EU.

LÄNDER PÅ VÄNTELISTAN

Det är flera länder som hoppas på att en dag bli nya medlemsländer i EU. Till de länder som förhandlar om inträde i unionen hör Island och Makedonien. För att kunna bli medlem i EU krävs det att ett land lever upp till tre krav, de så kallade **Köpenhamnskriterierna**:

- Landet måste vara en fungerande demokrati och ett rättssamhälle som respekterar mänskliga rättigheter och inte diskriminerar minoriteter.
- Landet måste ha en marknadsekonomi och klara av att konkurrera på EU:s gemensamma marknad.
- Landet måste ha myndigheter som fungerar tillräckligt bra för att tillämpa och övervaka EU:s gemensamma regelverk.

Olika åsikter om EU

I alla länder som är medlemmar i EU finns det olika åsikter om medlemskapet. En del ser mycket positivt på EU, en del är starkt negativa och andra har inte så starka åsikter utan har en mer neutral inställning.

EU-förespråkare

De som är positiva till EU framhåller gärna att det på många sätt är ett fredsprojekt. Länder som handlar med varandra och fritt utbyter varor, tjänster och kapital, och där människor kan resa, leva och arbeta var de själva vill, kommer närmare varandra. Det gör att alla har mer att vinna på samarbete.

Synsättet bygger på tanken att fri handel och fri rörlighet för människor driver den ekonomiska utvecklingen framåt. Det gör alla rikare än de annars hade varit, även om det kanske inte alltid gynnar alla lika mycket. EU-förespråkarna menar också att många av världens problem bara kan lösas om länder samarbetar med varandra. Vissa problem stannar inte vid gränserna och kräver därför gemensamma beslut. Det kan handla om sådant som miljöproblem, fattigdom, terrorism eller organiserad brottslighet. På så sätt kan överstatlighet vara bra, eftersom det tvingar länder som kanske annars inte arbetat aktivt med miljöfrågor eller mänskliga rättigheter att göra det – om de vill vara med i EU.

En valarbetare klistrar upp valaffischer för en EU-vänlig kandidat inför det italienska valet 2018.

EU-skeptiker

EU-skeptikerna ser istället EU som ett ekonomiskt projekt som gynnar de stora gränsöverskridande företagen, och där handel och ekonomiska hänsyn alltid går före både miljön och människors sociala och kulturella rättigheter. Skeptikerna menar också att EU saknar verkligt folkligt stöd och när allt fler beslut flyttas från de enskilda ländernas parlament till EU-nivån, försvagas det nationella självbestämmandet.

På så sätt minskar varje människas möjlighet till inflytande, vilket gör EU-länderna mindre demokratiska. Samtidigt som länderna samarbetar mer med varandra, varnar EU-skeptikerna också för att samarbetet med länder utanför EU minskar, särskilt samarbetet med fattigare länder.

Är du EU-skeptiker eller EU-förespråkare? Vad tycker du är bra och dåligt med EU som unionen fungerar idag? Vad skulle du vilja förändra?

EU – på väg mot superstat?

Många av dem som är skeptiska till EU, tycker också att EU allt mer utvecklas mot en förbundsstat med en federal regering och olika delstater med begränsad självständighet, ungefär som USA. Samtidigt är detta precis vad vissa EU-förespråkare, så kallade **federalister**, hoppas på. De vill se ett mer enat Europa med en starkare röst i världspolitiken. EU skulle då kunna fungera som en motvikt mot USA och framväxande stormakter, som Kina och Indien. EU-skeptikerna menar istället att byggandet av en europeisk superstat med gemensamt försvar och utrikespolitik riskerar att öka risken för konflikter mellan världens stormakter.

EU:s institutioner

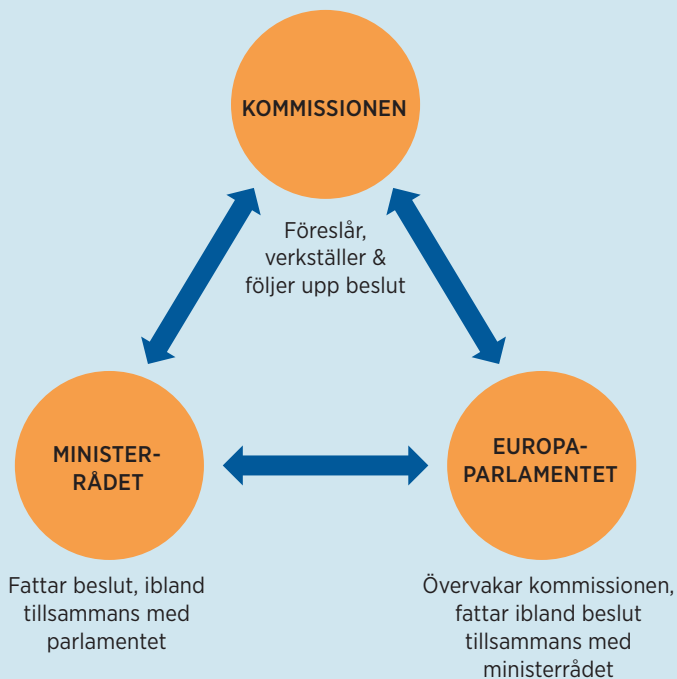
Oavsett hur man ställer sig till det fortsatta EU-samarbetet är Sverige medlem i unionen och måste därför följa beslut fattade i Strasbourg, Bryssel och Luxemburg. Det är beslut som vi också varit med att fatta. Det är därför viktigt att veta hur EU fungerar och hur vi i Sverige både blir påverkade av och kan vara med och påverka politiken i EU.

EU är uppbyggt av olika institutioner, eller organ. Vissa av dem kan fatta beslut medan andra bara har en rådgivande funktion.

I **Europeiska rådet** sitter de olika medlemsländernas regeringschefer och utrikesministrar. Fyra gånger om året träffas de på toppmöten där de drar upp övergripande riktlinjer för EU:s utveckling. Europeiska rådet fattar inga formella beslut men har ändå ett stort inflytande genom de rekommendationer rådet ger till de beslutsfattande organen.

Det finns tre institutioner som tillsammans kan fatta bindande beslut inom EU: kommissionen, ministerrådet och Europaparlamentet. Därför brukar man säga att dessa institutioner bildar en ”maktens triangel”.

DEN INSTITUTIONELLA TRIANGELN

Sveriges representant i EU-kommissionen är sedan år 2019 socialdemokraten Ylva Johansson. Hon ansvarar för inrikes frågor inom EU. Det handlar till exempel om brottsbekämpning, flyktingfrågor och gränsbevakning. På bilden är hon i Europaparlamentet i Bryssel för att svara på frågor.

Kommissionen

Den europeiska **kommissionen** fungerar som unionens regering. Kommissionens uppgift är att ta initiativ till nya lagar som sedan ministerrådet och Europaparlamentet ska fatta beslut om.

Kommissionen ska också se till att de beslut som har fattats genomförs, och övervaka att medlemsländerna följer de gemensamma lagar och regler man beslutat om. Kommissionen bestämmer också över EU:s budget.

Ledamöterna i kommissionen, **kommissionärerna**, utses av medlemsländernas regeringar, men måste också godkännas av Europaparlamentet. Varje land har rätt att utse en kommissionär, men han eller hon förväntas sedan arbeta enbart för unionens intressen och får inte ta order från det egna landets regering. Kommissionärerna har en femårig mandatperiod och kan väljas om hur många gånger som helst, men kommissionen kan också när som helst avsättas av Europaparlamentet genom en mistroendeomröstning. Kommissionens arbete leds av en fast ordförande, som fungerar som EU:s regeringschef.

Varför tror du kommissionen inte får visa sig oenig?

Kommissionens beslutsvägar

Beslut fattas på sammanträden som hålls minst en gång i veckan. Alla medlemmarna i kommissionen måste stå bakom varje beslut – även om man inte har varit eniga. Är inte medlemmarna eniga sker det en omröstning där minst hälften av ledamöterna måste vara överens.

En del beslut kan också överlåtas till enskilda kommissionärer. Förslag till beslut skickas sedan till de andra kommissionärerna som då kan komma med synpunkter. Kommer inga synpunkter eller förslag till ändringar in till kommissionen blir beslutet det som stod i förslaget.

EU:s största myndighet

Kommissionen är EU:s största myndighet och har över 30 000 anställda tjänstemän som arbetar inom olika avdelningar. Avdelningarna liknar de svenska departementen och kallas för **generaldirektorat**. Tjänstemännen hjälper kommissionen med att utreda och förbereda förslag till lagstiftning, kontrollera hur medlemsländerna följer lagar och regler och underlätta kontakterna mellan EU och de olika ländernas regeringar och myndigheter.

Ministerrådet

Europeiska unionens råd, eller **ministerrådet**, är EU:s högsta beslutande organ. Det är ministerrådet som stiftar lagar och ingår avtal med andra länder för EU:s räkning. I många frågor delar rådet beslutsmakten med Europaparlamentet.

Vilka ministrar det är som representerar varje EU-land beror på vilken typ av fråga som ministerrådet ska fatta beslut om. I ärenden rörande jordbruk är det till exempel de olika ländernas jordbruksministrar som fattar besluten.

Ordförandeskapet roterar

Ordförandeskapet i ministerrådet roterar halvårsvis mellan medlemsländerna. Sverige var ordförandeland första halvåret 2001 och andra halvåret 2009. Det är ordförandelandet som bestämmer dagordningen, vilka frågor som ska behandlas i ministerrådet, under det halvår de har ordförandeskapet. Ordförandelandet ansvarar för att leda ministerrådets arbete och arrangera toppmöten, men också för att representera ministerrådet i diskussioner och möten med andra EU-institutioner, som kommissionen eller parlamentet.

När EU-ländernas utrikesministrar sammanträder gäller inte det roterande ordförandeskapet, då leds istället mötet av en fast ordförande, kallad **den höga representanten för utrikes- och säkerhetsfrågor**. Den höga representanten har till uppgift att samordna vad EU-länderna tycker i utrikespolitiska frågor så att EU kan uppträda på ett så enat sätt som möjligt mot länder utanför unionen.

Konsensusbeslut eller kvalificerad majoritet

Ministerrådet fattar beslut på olika sätt i olika frågor. I vissa typer av ärenden krävs **konsensus**, det vill säga att alla måste vara överens. I andra frågor kan rådet ta beslut med **kvalificerad majoritet**, att 2/3 av rösterna krävs för att ett förslag ska godkännas.

Vilken beslutsform som krävs i olika frågor bestäms av gällande fördrag. Det kan med andra ord förändras när ett nytt fördrag förhandlats fram och skrivits under av medlemsländerna.

Europaparlamentet

Parlamentet är EU:s folkvalda församling, och representerar en befolkning på mer än 500 miljoner människor. Parlamentet håller till i Strasbourg, Frankrike. Varje månad sammanträder ledamöterna där under en vecka. Resten av tiden är det möten i olika utskott, partigrupper och kommittéer i den belgiska huvudstaden Bryssel, där också kommissionen och ministerrådet vanligtvis arbetar.

Parlamentet har 751 platser fördelade på medlemsländerna efter befolkningens mängd. Representanterna utses i direkta, allmänna val med ett proportionellt valsysteem, på samma sätt som valen i Sverige. Småpartispärren är i varje land maximalt 5 procent, och mandatperioden är fem år. I parlamentet blir partierna från de olika länderna medlemmar i större partigrupper där partier med liknande intressen och idéer kan samarbeta med varandra över landsgränserna.

FLYTTKARUSELL

”Flyttkarusellen” mellan franska Strasbourg och belgiska Bryssel har fått mycket kritik för att den försvårar parlamentets arbete och dessutom kostar massor av pengar i onödan. Var parlamentet ska finnas har visat sig vara en känslig fråga och Frankrike har vid flera tillfällen motsatt sig en förändring. Till saken hör att medlemsländerna måste vara eniga för att en förändring ska kunna komma till stånd.

Gymnasieelever från hela Europa som deltagit i EU-projektet Euroscola debatterar i Europaparlamentets plenisal i Strasbourg år 2014.

Parlamentets ansvar och inflytande

Till parlamentets ansvarsområden hör dels att fatta beslut tillsammans med ministerrådet, dels att granska och kontrollera kommissionens och ministerrådets arbete. Vid behov kan parlamentet dessutom avsätta kommissionen. När det gäller utrikes- och säkerhetspolitik kan EU bara fatta beslut om alla länder är eniga. Europaparlamentet har därför inget medbestämmande i frågor som gäller detta.

Parlamentets makt har ökat med tiden. Från att i de flesta fall ha haft en rådgivande roll har det successivt, från fördrag till fördrag, fått medbeslutanderätt i allt fler frågor. Men parlamentets inflytande är betydligt mindre än det inflytande som de olika nationella parlamenten har. Parlamentet kan till exempel inte ta initiativ till nya lagar, eller besluta om att EU:s medborgare ska betala skatt.

Borde parlamentet ha större inflytande än det har idag? Vad tycker du?

Medbeslutande och olika politikområden

I frågor där Europaparlamentet fattar beslut tillsammans med ministerrådet sker det genom ett så kallat **medbeslutandeförfarande**. Det innebär i praktiken att ministerrådet och parlamentet fattar beslut var för sig men måste komma fram till samma sak för att beslutet ska gälla.

I frågor som hör till det ursprungliga EG-samarbetet, som de fyra friheterna och den inre marknaden, fattas beslut för det mesta med kvalificerad majoritet i ministerrådet. I allmänhet ska dessutom

medbeslutandeförfarandet tillämpas, alltså att Europaparlamentet måste fatta samma beslut som ministerrådet.

Sedan **Lissabonfördraget** började gälla år 2009, har det kommit till fler områden där samma sätt att fatta beslut ska användas, till exempel i polisiära och straffrättsliga frågor. Det kan handla om vilken typ av information polismyndigheterna i medlemsländerna ska dela med sig av till varandra, eller gemensamma regler för hur man ska motarbeta brott som terrorism, människohandel eller olaglig vapenhandel. I och med Lissabonfördraget har det blivit något tydligare än tidigare inom vilka områden eller frågor EU har rätt att fatta beslut och vad som är upp till medlemsstaterna själva.

EU:S BEFOGENHETER ENLIGT LISSABONFÖRDRAGET

Inom vissa områden har unionen **exklusiva befogenheter**. Det betyder att det bara är EU som har rätt att stifta lagar. Det gäller bland annat beslut som handlar om den inre marknaden och den gemensamma handelspolitiken. Sverige kan till exempel inte komma överens med ett land utanför EU om vilka regler som ska gälla för handeln mellan länderna.

På andra områden, i frågor som handlar om exempelvis den gemensamma marknaden eller miljö och jordbruk, har unionen **delade befogenheter**. Det innebär att både EU och enskilda medlemsländer kan besluta om nya lagar. Men enskilda länder kan inte stifta lagar som strider mot regler EU redan har beslutat om. Sverige kan till exempel fatta egna beslut i miljöfrågor så länge de inte strider mot EU:s lagar på miljöområdet.

Inom områden som kultur, turism och utbildning har EU bara **stödande befogenheter**. Det innebär att unionen inte har rätt att stifta några lagar på dessa områden. Däremot kan EU stödja projekt med pengar eller uppmana medlemsstaterna att vidta de åtgärder man rekommenderar. Sverige har rätt att fatta helt egna beslut om till exempel utbildning eller att stödja satsningar på idrott eller kultur. EU har inte rätt att lägga sig i dessa frågor.

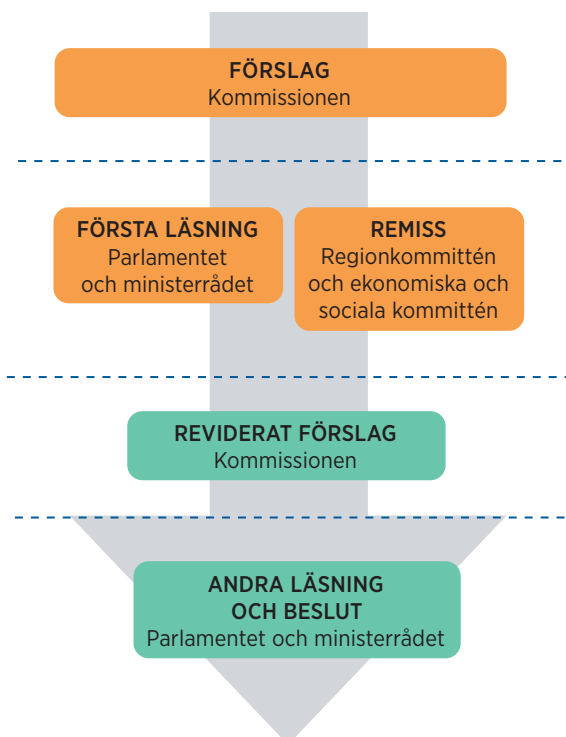

En viktig del av EU-samarbetet handlar om att varor, tjänster och arbetskraft ska kunna röra sig fritt i unionen. På så sätt hoppas man att konsumenterna kan få billigare varor från alla Europas länder.

Beslutsprocessen steg för steg

När besluten fattas i enlighet med medbeslutandeförfarandet tar kommissionen initiativ till en ny lag, och lägger fram ett förslag till ministerrådet och Europaparlamentet. Rådet och parlamentet gör en första genomläsning och skickar förslaget på remiss till bland annat **regionkommittén** och **ekonomiska och sociala kommittén**. Det är två permanenta rådgivande instanser som kommer med synpunkter på förslagen. Kommissionen arbetar sedan om sitt förslag och skickar tillbaka det till ministerrådet och parlamentet för beslut.

Under processens gång pågår det mycket arbete, både i medlemsländerna där regeringarna samråder med de egna parlamenten och på EU-nivå då olika grupper försöker påverka både regeringar, kommissionärer och parlamentsledamöter att ta ställning på ett sätt som gynnar deras intressen.

LOBBYISM

Att företag, fackföreningar, branschorganisationer och andra intressegrupper anställer människor för att utöva påtryckningar, ett fenomen som kallas för lobbyism, betraktas ibland som ett demokratiskt problem. Problemet är inte att enskilda individer eller grupper försöker påverka politikerna i sig – det är både naturligt och nödvändigt i en demokrati, utan att vissa grupper har så mycket större resurser än andra. Rika företag kan betala för lobbyister och producera mängder av material i form av informationsbroschyrer, utredningar med mera, medan andra grupper helt saknar liknande resurser. Risken är att alla inte kommer till tals på lika villkor. Lobbyism förekommer naturligtvis inte bara inom EU utan i alla demokratiska system.

En industri som ägnat stora resurser åt lobbyism är sockerindustrin. Bland annat har man försökt påverka den europeiska livsmedelsmyndighetens rekommendationer om vad som är en nyttig kost med olika rapporter de själva har finansierat. I rapporterna hävdas att det saknas samband mellan viktökning och sockerintag.

? Vad tycker du? Är lobbyism något man måste acceptera i en demokrati eller ska man aktivt försöka begränsa lobbyisternas inflytande? Hur i så fall?

Sverige i beslutsprocessen

Vår regering har fått i uppdrag av riksdagen att styra landet och att representera Sverige i relationerna med andra länder. Därför har den svenska regeringen ett stort inflytande över vilken politik Sverige försöker få igenom i EU.

Sveriges EU-kommissionär nomineras av den svenska regeringen. Regeringen deltar också i Europeiska rådets toppmöten och i EU:s ministerråd.

I Europaparlamentet representeras Sverige av 19 ledamöter från olika partier. De är med och fattar beslut, skapar debatt och hjälper till att granska och kontrollera kommissionen och ministerrådet.

De svenska kommunerna och regionerna är representerade i den rådgivande regionkommittén för att bevaka lokala och regionala intressen. I det ekonomiska och sociala rådet, det andra rådgivande organet, sitter representanter för till exempel svenska fackföreningar och arbetsgivarorganisationer.

Även sådant som snöröjning berörs av EU-regler. Är ett land med i EU måste till exempel företag från hela unionen få vara med och konkurrera om att få jobbet att städa undan snö på svenska vägar. Detta för att konkurrensen ska bli så bra som möjligt.

Svensk och europeisk lagstiftning

Många av Sveriges lagar och beslut påverkas av vårt medlemskap i EU. Därför är det viktigt att veta att lagar som stiftats i EU är överordnade svensk lagstiftning. När svenska lagar inte stämmer överens med de direktiv eller förordningar som EU fattat beslut om kan man vända sig till **EU-domstolen**. Ofta är det svårt att säkert avgöra om svenska lagar stämmer överens med EU:s lagar. Då är det EU-domstolen som bestämmer vad det är som gäller.

Ett **EU-direktiv** är en lag som varje land efter hand måste arbeta in i sin lagstiftning, medan en **EU-förordning** börjar gälla omedelbart i alla EU:s medlemsländer.

EU-domstolen

Domstolen finns i Luxemburg och består av en domare från varje medlemsland. Domarna utses i samförstånd mellan ländernas regeringar. En domare i EU-domstolen sitter i sex år.

EU-domstolen ska tolka de gemensamma reglerna i fördragen, direktiven och förordningarna. Den ska också döma i tvister mellan EU:s olika institutioner och medlemsländer. Den dömer även i tvister mellan privatpersoner eller företag och medlemsländerna i fall där det är oklart om en lag i ett medlemsland strider mot EU:s regelverk. Domstolen kan dessutom ogiltigförklara beslut i ministerrådet som strider mot tidigare fattade beslut eller lagar.

Till sin hjälp har domstolen åtta så kallade **generaladvokater**. De har till uppgift att granska ärenden innan domstolen fattar beslut och på ett opartiskt sätt bidra med en väl motiverad uppfattning om vilket beslut domstolen bör komma fram till.

EU:s budget

Alla länder betalar en medlemsavgift till EU för att bekosta EU:s institutioner och gemensamma projekt. Hur stor ett lands avgift beror på storleken på landets ekonomi. De rikare länderna betalar vanligtvis mer än vad de får tillbaka då en stor del av utgifterna i EU:s budget går till satsningar på fattiga regioner och till jordbruksstöd.

Den svenska avgiften till EU beräknades år 2021 vara cirka 45 miljarder kronor. Samtidigt fick Sverige tillbaka cirka 30 miljarder i olika EU-stöd.

Revisionsrätten

Revisionsrätten granskar hur de olika EU-institutionerna använder pengarna. Rätten prövar om inkomsterna och utgifterna varit lagliga och att pengarna används på ett så effektivt sätt som möjligt. Revisionsrättens rapporter ligger till grund för Europaparlamentets granskning av kommissionens arbete.

Oenighet om EU:s utgifter

En vanlig källa till konflikter mellan medlemsländerna inom EU är att en stor del av budgetpengarna går till den gemensamma jordbrukspolitiken. Många, både EU-förespråkare och EU-skeptiker, menar att de stora bidragen till EU:s bönder i princip stödjer ett olönsamt och ineffektivt jordbruk och hindrar den ekonomiska utvecklingen i länder med stor jordbrukssektor.

När bönder i EU får bidrag blir det svårare för bönder i fattigare länder utanför EU. De konkurrerar inte på lika villkor. EU:s bönder kan sälja sina produkter billigare i och med att de får EU-stöd. Bidragen betalas i slutändan av EU-ländernas skattebetalare. På så sätt betalar vi mer för mat och andra jordbruksprodukter än vad som syns på prislappen i mataffären. Länder i EU med många jordbruk motarbetar en förändring, eftersom det skulle kunna leda till högre arbetslöshet och sociala protester om EU-stödet försvann.

EU:s framtid

Under perioden från mitten av 1960-talet till mitten av 1980-talet gick samarbetet sakta. Sedan början av 1990-talet har utvecklingen istället gått mycket snabbt och EU har växt. Många nya medlemsländer har kommit till, samarbetet har fördjupats och vägen från förslag till beslut har gjorts kortare och enklare. Samtidigt har den snabba utvecklingen lett till problem, som att fler medlemsländer gjort det svårare att komma överens. Det har med tiden också blivit svårare för medlemsstaternas regeringar att vinna folkligt stöd för att fortsätta att fördjupa EU-samarbetet.

Bristande folkligt intresse

I takt med att EU fått större befogenheter och övertagit makten från de nationella parlamenten att besluta i frågor som rör medborgarna har det folkliga stödet för EU minskat. De låga röstsiffrorna i valen till Europaparlamentet är ett exempel. I valet år 2019 var valdeltagandet bara 50,7 procent.

Bakslag för den fria rörligheten

År 2015 kom också historiskt stora flyktingströmmar från inbördeskriget i Syrien att testa sammanhållningen i unionen. En av grundbultarna i EU har alltid varit att arbeta för fri rörlighet för EU:s medborgare, och avskaffandet av gränskontroller mellan medlemsländerna.

En konsekvens av detta har varit att det blivit mycket svårt att kontrollera vart flyktingar tar vägen när de väl tagit sig in i EU. Enligt den så kallade Dublin-förordningen ska det första landet en flykting söker asylskydd i ansvara för att hjälpa honom eller henne.

I brist på lagliga vägar in i EU försöker allt fler människor på flykt undan krig och förföljelse att ta sig till Europa sjövägen. I brist på alternativ tvingas de köpa sig plats av flyktingsmugglare på överfulla båtar med stor fara för sina liv. Bara år 2015 drunknade över 3 000 flyktingar i Medelhavet, många av dem barn, när de försökte nå friheten och tryggheten i Europa.

Detta har skapat stora problem för EU:s medlemsländer i södra och sydöstra Europa. De har därför i många fall valt att låta flyktingarna söka sig vidare inom unionen utan att registrera dem som asylsökande.

En stor mängd av dessa flyktingar har sedan sökt sig vidare till länder som Tyskland och Sverige, som i sin tur haft svårt att ta hand om alla människor som behöver hjälp. I november år 2015 sökte över 12 000 människor i veckan asyl i Sverige. Den svenska regeringen införde då gränskontroller. Det ledde i sin tur till att den danska regeringen gjorde samma sak. Samtidigt har man bett andra EU-länder om hjälp och föreslagit att EU ska skapa ett nytt gemensamt system för flyktingmottagande, där de hjälpsökande fördelas över unionen. I dessa frågor är oenigheten fortfarande mycket stor.

I juni 2016 beslutade för första gången ett land att lämna EU. Den brittiska regeringen genomförde en folkomröstning, och majoriteten röstade för att lämna unionen. Beslutet har sänt chockvågor genom Europa, och många briter, särskilt i Skottland och på Nordirland, har ifrågasatt folkomröstningen.

Brexit

År 2016 bestämde sig Storbritannien för att lämna unionen efter en folkomröstning. Resultatet i omröstningen verkade enligt många opinionsundersökningar hänga ihop med en utbredd rädsla för att den fria rörligheten inom EU leder till att fler invandrare och flyktingar sökte sig till Storbritannien. Det är första gången ett land har beslutat att lämna unionen, och Storbritannien lämnade EU år 2020.

CENTRALA BEGREPP

fördrag	den höga representanten för utrikes- och säkerhetsfrågor
överstatlighet	utrikes- och säkerhetsfrågor
EU-rätten	konsensus
mellanstatlighet	medbeslutandeförfarande
kol- och stålgemenskapen	Lissabonfördraget
Romfördraget	exklusiva befogenheter
Europeiska gemenskaperna (EG)	delade befogenheter
Europeiska unionen (EU)	stödjande befogenheter
ekonomisk och monetär union (EMU)	regionkommittén
federalist	ekonomiska och sociala kommittén
Europeiska rådet	EU-domstolen
kommissionen	EU-direktiv
kommissionärer	EU-förordning
generaldirektorat	generaladvokater
ministerrådet	Revisionsrätten
kvalificerad majoritet	

TESTA DIG SJÄLV – VAD KOMMER DU IHÅG?

1. Förklara skillnaden mellan över- och mellanstatlighet. Är EU-rätten över- eller mellanstatlig?
2. Redogör för den historiska bakgrunden och de bakomliggande idéerna som ligger till grund för EU.
3. En viktig del av EU-projektet är förverkligandet av de "fyra friheterna". Vilka är dessa fyra friheter?
4. Vilka krav ställs det på länder som vill ansluta sig till EU? Varför tror du att man ställer just de krav som finns i Köpenhamnskriterierna? Motivera ditt svar.
5. Vilka roller i EU-systemet spelar följande institutioner: Europeiska rådet, kommissionen, Europaparlamentet och ministerrådet?
6. Hur fattas gemensamma beslut i EU?
7. Vilka befogenheter har EU i förhållande till medlemsstaterna?
8. På vilka olika sätt påverkar EU-medlemskapet den politiska processen i Sverige?
9. Vilken roll spelar EU-domstolen?